

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاهدات و اسناد بین‌المللی

از منظر اسناد بالادستی

جمهوری اسلامی ایران

مؤلفان:

دکتر مهدی مقدسی

استادیار گروه حقوق دانشگاه جامع امام حسین (ع)

سید مرتضی موسوی نژاد

انتشارات چتر دانش

سرشناسه	: مقدسی، مهدی، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: معاهدات و اسناد بین‌المللی از منظر اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران / مولفان مهدی مقدسی، سیدمرتضی موسوی‌نژاد.
مشخصات نشر	: تهران: چتر دانش، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۷۳-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۰۵.
موضوع	: تعهدات بین‌المللی -- ایران
	International obligations -- Iran
	قراردادها (حقوق بین‌الملل)
	Contracts (International law)
شناسه افزوده	: موسوی‌نژاد، سیدمرتضی، ۱۳۶۹-
رده بندی کنگره	: KZ1۳۰۱
رده بندی دیویی	: ۳۴۱/۳۷۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۹۸۰۸۶۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا	

نام کتاب	: معاهدات و اسناد بین‌المللی از منظر اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران
ناشر	: چتر دانش
مؤلفان	: مهدی مقدسی - سیدمرتضی موسوی‌نژاد
نوبت و سال چاپ	: اول - ۱۴۰۱
شمارگان	: ۱۰۰۰
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۵۷۳-۶
قیمت	: ۱۳۰۰۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳

پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com

کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرطرفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به‌خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به‌این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمدی محتوای آنها از یک سو و تناسب آنها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ ناشر و نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در مقام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به منحصه‌ی ظهور برساند.

فرزاد دانشور

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست

۷..... مقدمه

۱۵..... فصل نخست: معاهدات و اسناد بین المللی اقتصادی

- گفتار اول: «گروه ویژه اقدام مالی» ۱۷
- بند اول: وضعیت و اعتبار حقوقی استفاده از حق رزرو نسبت به مفهوم و مصادیق تروریسم ۱۸
- بند دوم: حلقه اتصال FATF و کنوانسیون پالمو ۱۹
- بند سوم: مخاطرات حقوقی امنیتی الحاق به FATF ۲۰
- گفتار دوم: کنوانسیون پالمو ۲۱
- بند اول: نظر شورای نگهبان ۲۲
- بند دوم: نظرات مجمع تشخیص مصلحت نظام ۲۲
- گفتار سوم: کنوانسیون مریدا ۲۶

۲۷..... فصل دوم: معاهدات و اسناد بین المللی امنیتی

- گفتار اول: کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم cft ۲۹
- بند اول: نظر شورای نگهبان ۳۰
- بند دوم: نظرات مجمع تشخیص مصلحت نظام ۳۳
- گفتار دوم: معاهده CTBT ۳۵
- گفتاری در باب شناخت معاهده CTBT ۳۶
- بند اول: مقدمات انعقاد معاهده CTBT ۳۶
- بند دوم: کنفرانس خلع سلاح (CD) ۳۷
- بند سوم: مذاکرات CD در مورد CTBT در چه محیطی انجام شد؟ ۳۷
- بند چهارم: آخرین وضعیت CTBT ۳۸

بند پنجم: سیستم نظارت و تأیید معاهده ۳۹
بند ششم: سیستم نظارت در پروتکل الحاقی به معاهده منع جامع آزمایشات هسته‌ای ۵۱

فصل سوم: معاهدات و اسناد بین‌المللی فرهنگی و علمی ۶۳

گفتار اول: سند آموزشی ۲۰۳۰ ۶۵
بند اول: اشکالات کلان در سند ۲۰۳۰ ۶۵
بند دوم: اشکالات محتوایی در سند ۲۰۳۰ ۶۵
گفتار دوم: کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان ۶۷
گفتار سوم: کنوانسیون حقوق کودک ۷۱
بند اول: مغایرت برخی از مواد کنوانسیون با موازین شرع بنا به نظر شورای نگهبان ۷۱
بند دوم: تعریف کودک ۷۱
بند سوم: ایرادات کمیته حقوق کودک بر قانون مجازات اسلامی ۷۱
بند چهارم: اعمال تبعیض علیه کودک ۷۲
بند پنجم: مغایرت برخی مواد کنوانسیون با موازین شرع ۷۲

فصل چهارم: معاهدات و اسناد بین‌المللی اقلیمی ۷۳

گفتار اول: معاهده آب و هوایی پاریس ۷۵
بند سوم: دلایل موافقان الحاق ایران به کنوانسیون پاریس ۷۸
گفتار دوم: کنوانسیون حمایت از ارقام جدید گیاهی ۷۹

فصل پنجم: معاهدات و اسناد بین المللی مرتبط با حمل و نقل ۸۱

گفتار اول: کنوانسیون ورشو.....۸۳

گفتار دوم: کنوانسیون مونترال.....۸۴

گفتار سوم: کنوانسیون هامبورگ.....۸۵

گفتار چهارم: کنوانسیون CMR.....۸۶

ضمایم ۸۷

ایرادات شورای نگهبان به لوایح دولت در باب کنوانسیون های پالمو و CFT.....۸۸

الف: لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین المللی مقابله

با تأمین مالی تروریسم.....۸۸

ب: لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد

برای مبارزه با جرائم سازمان یافته.....۱۰۰

منابع پیشنهادی ۱۰۵

یادداشت ۱۰۹

مقدمه

کنوانسیون‌های بین‌المللی، ناشی از عرف و رویه‌های بین‌المللی موجود است که طبق فرموده رهبر معظم انقلاب، نظام سلطه طبق عرف و منافع خودش این نظامات را ایجاد می‌کند. به عبارت دیگر، نمی‌توان کنوانسیون‌ها را مشاهده کرد که متناسب با منافع آنها نباشد. ریل حرکتی به گونه‌ای چیده می‌شود که اهدافشان در قالب یک سند بین‌المللی محقق شود و کشورهای عضو، مجری خواست آنها می‌شوند.

کشورها با این کنوانسیون‌ها دو نوع مواجهه دارند. مواجهه اول این است که می‌پذیرند و شناسایی نظام‌های بین‌المللی را به‌عنوان هنجار داخلی خود تلقی می‌کنند و هدف این اسناد بین‌المللی را محقق می‌کنند. اما مواجهه دوم متفاوت است. اگر کشوری مانند ایران نپذیرد، رفتارها و تحریم‌های سختگیرانه‌تری بر او اعمال خواهند کرد تا اینکه به این کنوانسیون‌ها الحاق پیدا کنند. هدف این اسناد بین‌المللی همراه‌سازی نظامات داخلی کشورها با نظامات بین‌المللی است. در این باب، اشاره‌ای گذرا به فرمایش رهبر انقلاب راهگشاست:

«معاهدات بین‌المللی که به آن در لغت فرنگی، کنوانسیون گفته می‌شود، در اصل، در یک نقطه پخت‌وپز می‌شود که اطراف قضیه، من باب مثال، صد کشور یا صدوپنجاه کشور که بعداً به آن می‌پیوندند هیچ تأثیری در آن پخت‌وپز اولیه ندارند. یک جایی بالاخره چند قدرت بزرگ در مجموعه‌ها و هیئت‌های فکری‌شان می‌نشینند برای منافع و مصالحی که برای خودشان تعریف کرده‌اند، یک چیزی را پخت‌وپز می‌کنند و به‌وسیله دولت‌هایی که همسو با آنها هستند یا مرعوب آنها هستند یا دنباله‌رو آنها هستند و خیلی هم منافعی در این کار ندارند، تصویب می‌کنند. اگر یک دولت مستقلی هم پیدا شود مثل ایران که بگوید من این کنوانسیون را قبول ندارم سرش می‌ریزند که ۱۲۰ کشور آن را قبول کرده‌اند؛ چطور شما قبول نمی‌کنید؟ این کنوانسیون‌ها غالباً این‌گونه هستند... حالا چه کنیم؟ بعضی از این کنوانسیون‌ها موارد مفیدی هم دارند. بنده در مورد چنین چیزهایی که اخیراً در مجلس هم مطرح شده گفته‌ام؛ مجلس خودش مستقلاً قانون بگذارند. فرض کنید [موضوع] مبارزه با تروریسم یا پولشویی است؛ این قانون، قانون مبارزه با پولشویی است؛ مشکلی هم ندارد؛ شرایط زیادی هم ندارد؛

این، خیلی مهم است که ما برویم چیزهایی را که می‌دانیم مشکلاتی هم دارد، به‌علت جنبه‌های مثبت، آن را قبول کنیم؟»

بیانات در دیدار نمایندگان و کارکنان مجلس شورای اسلامی (۱۳۹۷/۰۳/۳۰) برای آگاهی با ساختار و ریشه اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی باید با سیر کنوانسیون‌ها و اهداف آنها در دو سند بین‌المللی MDGs و SDGs آشنا شد. سند (Millennium Development Goals) MDGs در سال ۲۰۰۰ در سازمان ملل تصویب و سال ۲۰۱۵ به‌عنوان سال به‌ثمر نشستن اهداف آن تعیین شد. اهداف به‌عنوان «توسعه صلح و توسعه جهان برای ایمنی جهان» مطرح گردیده‌است. این بیانیه توسعه هزاره را که در سپتامبر ۲۰۰۰، ۱۸۹ کشور آن را پذیرفته و ۱۴۷ نفر از رؤسای دولت‌ها آن را امضا کرده‌اند، هشت آرمان دارد که متناسب با هریک از این آرمان‌ها، نظامات حقوق بین‌المللی از مجرای تدوین و الحاق به کنوانسیون‌ها و معاهدات و اسناد بین‌المللی فراهم گشته‌اند. این آرمان‌ها ۲۱ هدف را دربر می‌گیرند و به ۶۰ شاخص قابل‌سنجش تقسیم‌بندی شده است. در مطالعه این اسناد، نظم‌وترتیب خاصی وجود دارد که اهداف، شاخص‌ها و گام‌های اجرایی آن‌ها مشخص است. برای مثال، از بین بردن فقر، دست‌یافتن به آموزش، گسترش برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان، کم کردن مرگ کودکان، بهبود سلامت بالغان، مبارزه با ایدز، پایداری محیط زیست و مشارکت جهانی برای توسعه.

بعد از سند MDGs، در سال ۲۰۱۵ سند مکمل آن، یعنی SDGs (Sustainable Development Goals)، تصویب شد. این سند، نقاط زرد و خلأ سند قبلی را از بین برد و به‌عنوان سند توسعه پایدار که به سند ۲۰۳۰ توسط سازمان ملل معروف شد به تصویب رسید. این سند، مجموعه اهدافی دارد که به آینده مربوط می‌شود؛ که از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰ دولت‌ها باید اهدافی را محقق کنند و قوانین و مقررات آن را تدوین کنند. این سند ۱۷ هدف اصلی و ۱۶۹ هدف ویژه دارد که با مطالعه هدف‌ها و تطابق آن با کنوانسیون‌ها می‌توان به این موضوع دست یافت که کنوانسیون‌ها از روی اهداف این سند نوشته شده‌اند. بان‌کی‌مون، دبیر کل وقت سازمان ملل متحد اعلام کرده است که این سند،

دستور کاری برای مردم و به ظاهر برای پایان بخشیدن به فقر در همه اشکال، در کره زمین است که باید از ژانویه ۲۰۱۶ عملیاتی شود. اهداف این سند توسط سازمان ملل تعریف شده است و اهدافی مبنایی برای توسعه پایدار دربر دارد که این اهداف، بیشتر اجتماعی- فرهنگی است.

مقام معظم رهبری اولین کسی بودند که در ایران نسبت به این سند اظهار نظر کرده‌اند:

«سند ۲۰۳۰ جزء یکی از اسناد بالادستی سازمان ملل است؛ دست‌هایی پشت سازمان ملل وجود دارند که برای همه شئون ملل دنیا، منظومه فکری تنظیم کنند. این، غلط و معیوب است؛ آن‌ها چه حقی دارند که درباره سنت کشورها اظهار نظر کنند.»

سازمان یونسکو، یک سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی وابسته به سازمان ملل است که در راستای اهداف نظام فکری مبتنی بر جهانی‌سازی در ۱۶ نوامبر ۱۹۴۸ ایجاد شده است. شعار این سازمان این است که جنگ‌ها نخست در اذهان بشر شکل می‌گیرد. از این‌رو، دفاع از صلح نیز باید در ذهن انسان‌ها شکل بگیرد. این موضوع مهمی است که اسناد بین‌المللی و کنوانسیون‌های بین‌المللی که از طریق دو سند MDGs و SDGs راهبری شده‌اند بر پایه اهداف صهیونی است. شائبه برانگیزترین نکته، تطابق نرم فعالیت‌های سازمان با اهداف گروهی خاص است که مبتنی بر تعالیم قومی خودشان است.

در سال ۱۹۲۰ یعنی ۲۵ سال قبل از تأسیس سازمان ملل، همین اهداف جهانی (سند توسعه هزاره و ۲۰۳۰) مانیفست یهود و صهیونیستی نوشته شدند؛ جهانی یکپارچه با حکومتی واحد و نظاماتی سراسری، حول اهدافی کلی و یکسان جهت اداره این جهان که در گام اول، نیاز به تأسیس سازمان واحد حول منشوری واحد داشت. برهمناساس، سازمان ملل تأسیس شده است. در این اسناد، چرخ دنده‌های متعددی وجود دارد که حول یک محور می‌چرخند و اگر کشوری یکی از اسناد مانند سند آموزشی ۲۰۳۰ را نپذیرد و پیروی نکند مجبور می‌شود که همچنان حول محور حرکت کند به طوری که این چرخ‌ها خلأ یکدیگر را پر می‌کنند و از طریق دیگری هدفشان را محقق می‌کنند.

زمانی مساله پیچیده‌تر خواهد شد که نسبت دو سند بین‌المللی MDGs و SDGs با کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی و همچنین نسبت این اسناد بین‌المللی با سازمان بین‌المللی روتاری روشن گردد.

روتاری به معنای چرخ‌های دوار یک کارخانه به هم پیوسته است که با چرخش هر دنده، چرخ‌دنده دیگر به حرکت در می‌آید و در نتیجه، کل سیستم متحرک می‌شود. روتاری یک کلپ معروف یهودی صهیونیستی است که کاملاً اهداف و کارکرد آن مشخص است؛ به دنبال ایجاد یک نظام به هم پیوسته و متشکل جهانی است که با اراده و حرکت دندانه‌های آن کلپ در تمام این سیستم جهانی، در جهت منافع آن‌ها به حرکت در خواهد آمد. مطلبی در صفحه ۳۳ مجله «پیام یونسکو» قابل توجه است؛ طبق این نکته که در شماره ۳۸۷ که مهر ۹۳ این مجله منتشر شده است، مدیر کل یونسکو و سازمان روتاری قراردادی را منعقد می‌کنند که طبق این قرارداد، کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی، معنای جدید و هدفمندی پیدا می‌کنند. مدیرکل یونسکو و سازمان روتاری در ۱۱ اکتبر ۲۰۰۴ یادداشت تفاهمی را امضا می‌کنند و از این طریق، مدیران مناطق مختلف روتاری به همکاری اعزام می‌شوند که از رهبران تجاری و حرفه‌ای دنیا تشکیل شده‌اند. آنها ۳۱۰۰۰ باشگاه دارند (این آمار متعلق به سال ۲۰۱۴ است این آمار قطعاً به علت افزایش فعالیت روی اسناد، افزایش پیدا کرده است. این باشگاه‌ها در سال ۲۰۱۴، ۱/۵ میلیون عضو داشتند). در این بیانیه اعلام شده که هدف اصلی سازمان یونسکو و باشگاه روتاری، راه‌اندازی پروژه‌ها و برنامه‌هایی با مشارکت سازمان‌های دولتی - غیر دولتی و مدنی دیگر، با هدف استقرار صلح جهانی است که باشگاه روتاری با همکاری سازمان یونسکو می‌تواند از این طریق پروژه‌هایی برای ترویج صلح در تمام دنیا ایجاد کند.

در سپتامبر ۲۰۱۵، مقامات عالی‌رتبه کشورها متعهد شدند این موضوع را اجرا کنند و آن را با ۱۷ آرمان در دستور کار قرار دهند.

در چرخ‌واره سند ۲۰۳۰ در حوزه‌های مختلف مانند توسعه تجاری و اقتصادی نقطه اتصال وجود دارد؛ در حوزه‌های گوناگون پیشرفت فرهنگی، اجتماعی، امنیتی، هوا فضا، کودک، خانواده و حتی حمل‌ونقل دریایی و هوایی و زمینی، نقاط اتصال این اسناد به وضوح قابل رؤیت است و متناسب با هدف خاصی این کنوانسیون‌ها نوشته شده است.

مثلا در اسناد بین‌المللی مرتبط با حمل و نقل که از طریق حمل‌ونقل زمینی و هوایی و دریایی می‌باشد مطابق این سند دولتی نمی‌تواند هواپیمایی که حامل یک تروریست است را به زمین بنشانند؛ چون آن کشور مفاد این سند را پذیرفته است و تعریف تروریسم و نوع مواجهه و برخورد با آن نیز در اختیار آن کشور دیگر نخواهد بود؛ یا برای مثال، اگر فردی که در لیست تروریستی قرار دارد و یا جریانه‌های مقاومت که به‌زعم آن‌ها یک تروریست هستند، اگر مثلا به ایران بیایند، به تبع پذیرفتن سند بین‌المللی حمل و نقل، به‌عنوان کسی که نظامات بین‌المللی را نقض کرده، با ایران برخورد می‌شود.

این مساله در تمامی ابعاد مدیریتی کشورها دیده میشود مثلا در حوزه نظامات بین‌المللی مرتبط با ورزش که فدراسیون جهانی به کشورها مانند ایران اعلام کرده که اگر مقابل تیم رژیم صهیونیستی بازی نکنید و انصراف بدهید، برخورد جدی با کل تیم ورزشی ایران خواهد داشت. در بازی فوتبال ایران - کره جنوبی در تاسوعا و عاشورا، فیفا بیانیه صادر کرد که ایران نمی‌تواند طبق اسنادی که پذیرفته است مراسمات مذهبی خود را انجام دهد. ما با چرخ‌واره‌ای مواجهیم که ما را با خود مواجه و در نهایت همراه می‌کند.

آرمان‌های ۲۰۳۰ به این شرح است: پایان فقر در تمامی اشکال آن؛ پایان گرسنگی و دستیابی به امنیت غذایی و بهبود تغذیه و ترویج کشاورزی پایدار؛ تضمین زندگی سالم و ترویج رفاه برای همه در تمامی سنین، تضمین کیفیت آموزش، دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی زنان، تضمین در دسترس بودن آب و فاضلاب برای همه. ترویج رشد فراگیر و پایدار اقتصادی، اشتغال کامل و مولد، کاهش نابرابری درون کشورها، ایجاد زیرساخت انعطاف‌پذیر و ترویج صنعتی‌سازی فراگیر، از دیگر مفاد این سند است.

در بررسی کنوانسیون‌های بین‌المللی با دو مسئله داخلی و خارجی مواجه می‌شویم؛ در حوزه داخلی، در صورت الحاق و اجرای مفاد این کنوانسیون‌ها و اسناد، آن اصالت و استقلالی که مورد نیاز کشور است، از بین خواهد رفت و دیگران برای ما تصمیم خواهند گرفت و اگر بواسطه تفاوت مبنایی با مفاد این اسناد و یا مغایرت‌های جدی این اسناد بین‌المللی با نظام حقوقی داخلی، اهداف آن‌ها را قبول نکنیم و از اجرای آنها امتناع کنیم، به‌واسطه اتصال غیر قابل نقض این اسناد در همه حوزه‌ها و بخصوص حوزه‌های مربوط به اقتصادی و تجاری برای ما بحران اقتصادی ایجاد خواهند کرد و نتیجه بحران اقتصادی بحران‌های اجتماعی سیاسی و کاهش مقبولیت و در نتیجه عدم مشروعیت نظام است.

الحاق حداکثری به کنوانسیون‌ها نسبت جدی با فشار و تحریم حداکثری در حوزه خارجی و بین‌المللی دارد و آنقدر چرخ‌واره نظامات بین‌المللی می‌گردد تا در نقطه‌ای بالاخره تسلیم نماید برای مثال محدودیت ایران به‌واسطه مباحث حقوق بشری، عدم شفافیت اقتصادی و فعالیت‌های موشکی که هر کدام از این موارد بهانه‌های جدید برای تحریم بیشتر و در نتیجه محکومیت ایران در محاکم بین‌المللی و انزوای سیاسی است.

یکی از نکات بسیار مهم اسناد بین‌المللی همانطور که ذکر شد اتصال و در هم‌تنیدگی واضح آنها است و در برخی موارد نه تنها در روح و هدف‌گذاری اسناد اشتراک دارند بلکه در متن این اسناد بین‌المللی نیز این چرخ‌واره قابل مشاهده است مثلاً در رابطه با ارتباط بین این اسناد، می‌توان به سند بین‌المللی FATF اشاره کرد. در توصیه شماره ۳ FATF، موضوع ضرورت جرم‌انگاری و پولشویی با الحاق به کنوانسیون پارمو آمده است. این نکته قابل ذکر است که توصیه‌هایی که در اسناد بین‌المللی نوشته می‌شود توصیه اخلاقی یا ارشادی اساساً نیستند، بلکه به‌عنوان یک خواسته جدی و با ضمانت اجرای بین‌المللی، الزام‌آور است. همانطور که مشاهده می‌گردد این توصیه FATF بیانگر ارتباط تنگاتنگ اسناد بین‌المللی و تطابق آن‌ها با یکدیگر است که اگر دولتی به یک سند الحاق پیدا کرد لاجرم و به‌صورت خودکار به چند سند بین‌المللی دیگر الحاق پیدا خواهد کرد.

مثال دیگر توصیه شماره ۴ FATF: مربوط به قانون‌گذاری برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریستی است که الحاق به کنوانسیون CFT می‌باشد و دقیقاً نکاتی که در بالا نگاشته شد در اینجا نیز وجود دارد.

مثال دیگر برای سازمان FATF در توصیه شماره ۳۶ می‌باشد که بیانگر عضویت الزامی کشورها در کنوانسیون وین (۱۹۸۸)، کنوانسیون پالمو (۲۰۰۰)، کنوانسیون سازمان ملل علیه فساد (میریدا، ۲۰۰۳) و کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم (۱۹۹۹) و اجرای کامل آنها می‌شوند، همچنین به صورت موردی کشورها را نسبت به عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط مانند کنوانسیون شورای اروپا درباره جرایم سایبری (۲۰۰۱)، کنوانسیون کشورهای امریکایی علیه تروریسم (۲۰۰۲) و کنوانسیون شورای اروپا علیه پولشویی، تجسس، توقیف و مصادره عواید حاصل از جرم و تأمین مالی تروریسم (۲۰۰۵) ترغیب می‌نماید (دستور می‌دهد).

در پایان مقدمه نیز اشاره‌ای از باب رفع ابهام نسب به پانویس‌ها می‌شود. ابتدا اینکه در قسمت‌هایی از پانویس علامت «...» مشاهده می‌شود که نشان‌دهنده آن است که آن قسمت از مواد قانونی ذکر شده مورد نیاز این کار علمی نبوده است و از باب جلوگیری از تطویل حذف شده است. نکته دوم آنکه به‌دلیل خطاهای صورت گرفته در ترجمه محتوای کنوانسیون‌ها در لوایح تقدیمی به مجلس شورای اسلامی و ترجمه‌های متفاوت که جنبه الزام‌آوری اسناد، کنوانسیون‌ها و معاهدات بین‌المللی را عملاً از خواننده پنهان می‌کند، عین متن انگلیسی تمامی موارد مورد اشاره در یادداشت‌ها آورده شده است.

در ادامه، با بررسی چند معاهده، سند و کنوانسیون بین‌المللی، خطرات عضویت ایران در بخش‌های مختلف نظامات بین‌المللی متذکر می‌گردد.

فصل نخست: معاهدات و اسناد

بین المللی اقتصادی

گفتار اول: «گروه ویژه اقدام مالی»

ضرورت الحاق ایران به کنوانسیون پالرمو و تأمین مالی تروریسم، بنا به ۴۱ توصیه‌ی FATF برای خروج از لیست «دولت‌های غیرهمکار نیازمند به اقدام متقابل» می‌باشد.

مخاطرات همکاری با این مجموعه‌ی بین‌المللی شامل موارد زیر است:

۱. درخواست FATF از کشورهای عضو به جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم و انجام معامله‌های مشکوک در قوانین داخلی خود
۲. مغایرت مفاد FATF با بند ۳ (رعایت تناسب تعهدات خارجی با توانمندی‌های اقتصادی کشور) حوزه اقتصادی سیاست‌های کلی امنیت ملی
۳. الزام FATF از کشورهای عضو در جهت شناسایی دقیق فعالیت‌های اقتصادی اشخاص حقیقی و حقوقی توان کشور را در دور زدن تحریم‌ها و کار با اشخاص حقیقی و حقوقی تضعیف می‌کند.
۴. گروه اقدام مالی هیچ تعریفی از تروریسم^۱ ارائه نداده و به معرفی مشاغل و ابزارهایی که ممکن است مورد سوء استفاده تأمین‌کنندگان مالی تروریسم قرار گیرند پرداخته است.

۵. عربستان و رژیم صهیونیستی از اعضای ناظر گروه کاری اقدام مالی هستند.

۶. حق شرط در مواجهه با FATF پذیرفته شده نیست چرا که بر اساس ماده ۵ کنوانسیون وین حق شرط زمانی پذیرفته می‌شود که هیچ کشوری نسبت به آن

اعتراض و مخالفت نکند. مهمترین بحث و یا شرطی که FATF و کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم مطرح کرده‌اند مفهوم و مصادیق تروریسم است.

بند اول: وضعیت و اعتبار حقوقی استفاده از حق رزرو نسبت به مفهوم و مصادیق تروریسم

به‌طور کلی هر کشوری دربرخورد با کنوانسیون‌ها و یا سازمان‌های بین‌المللی یکی از سه روش زیر را می‌تواند انتخاب کند:

روش اول: اساساً به این کنوانسیون‌ها ورود پیدا نکند و ملحق نشود.

روش دوم: بدون قید و شرط به آنها ملحق شود.

روش سوم: با حق شرط و یا حق رزرو ملحق شود، یعنی هر کشوری می‌تواند برخی از شروط آن کنوانسیون و یا سازمان‌های بین‌المللی را قبول نکند و با این شرط و با حفظ این حق به آن کنوانسیون ملحق شود.

با توجه به دلایل ذیل این شرط (مفهوم و مصادیق تروریسم) جزء شروط الزامی است و حق رزرو ایران تاثیری در آن نخواهد داشت:

دلیل اول- ماده شش کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم

«هر کشور عضو در مورد لزوم و عندالاجتضاء اقداماتی را نظیر تدوین قانون داخلی اتخاذ خواهد کرد تا اطمینان حاصل کند اعمال جزایی منظور در این کنوانسیون تحت هیچ‌گونه شرایطی با توجه به ملاحظات مربوط به ماهیت سیاسی، فلسفی، عقیدتی، نژادی، قومی، مذهبی و یا غیره قابل توجیه نباشند.» این ماده با ظرافت هر چه تمامتر دست هر کشوری را درباره تغییر در مفهوم تروریسم، مصادیق تروریسم و اعمال مجازاتهای مقرر بسته است؛ هیچ کشوری نمی‌تواند براساس تفسیر خود بر مبنای مذهبی، اعتقادی و ... مفهومی دیگر از تروریسم را ارائه دهد و مصادیقی را خودش جدای از مصادیق اعلامی از سوی این کنوانسیون اعلام کند و یا مصادیقی را خودش از مصادیق تروریسم خارج کند، بنابراین مصوبه مجلس شورای اسلامی که از حق رزرو یا حق شرط استفاده کرده است و گروه‌های مقاومت را از گردونه مصادیق تروریسم خارج کرده است، از لحاظ حقوقی در مقابل این کنوانسیون اعتباری نخواهد داشت.

دلیل دوم- الزامی بودن توصیه‌های اف ای تی اف
 دلیل دیگر بر بی‌اعتباری حقوقی حق رزرو مجلس، الزام و تکلیفی است
 که همه توصیه‌های ۴۱ گانه گروه ویژه اقدام مالی بر کشورهای عضو تحمیل
 کرده است (چه توصیه‌های مربوط به جرم پولشویی، چه توصیه‌های مربوط به
 تامین مالی تروریسم، چه توصیه‌های مربوط به استرداد مجرمین، چه توصیه‌های
 مربوط به سازمان‌های غیرانتفاعی، چه توصیه‌های مربوط به موسسات مالی، چه
 توصیه‌های مربوط به حرفه‌های غیر مالی معین).

در توصیه ۳۶ (اسناد بین‌المللی) کشورها را مکلف کرده است که برای
 پیوستن به کنوانسیون وین ۱۹۸۹، کنوانسیون پالمو ۲۰۰۰، کنوانسیون مبارزه
 با تامین مالی تروریسم ۱۹۹۹ و اجرای کامل آنها، اقدام فوری انجام دهند.

دلیل سوم- فشار آوردن به ایران برای عضویت در گروه FATF و کنوانسیون
 بین‌المللی مقابله با تامین مالی تروریسم

بدین توضیح که اگر ایران و کشورهای عضو این دو کنوانسیون و گروه در
 مفهوم و مصادیق تروریسم اتحاد داشتند، دیگر لزومی به فشار آوردن به ایران
 جهت الحاق نبود؛ اینکه این کشورها عرصه را بر ایران جهت الحاق تنگ کردند،
 هدفی جز تحمیل مفهوم و مصادیق تروریسم به ایران ندارند.

دلیل چهارم- در لیست «دولت‌های غیرهمکار نیازمند به اقدام متقابل» قرار
 گرفتن ایران

این بزرگترین دلیل است بر اینکه ایران را مجبور به پذیرش مفهوم و مصادیق
 تروریستی کنند، چرا که ایران به خاطر حمایت از گروه‌های مقاومت داخل در
 این لیست قرار گرفت؛ همان گروه‌هایی که دقیقاً برعکس در لیست گروه‌های
 تروریستی گروه ویژه اقدام مالی یا همان اف ای تی اف قرار دارند.

بند دوم: حلقه اتصال FATF و کنوانسیون پالمو

الحاق به کنوانسیون پالمو در راستای توصیه‌های FATF می‌باشد. توصیه
 شماره ۲۳ گروه صراحتاً به ضرورت جرم‌انگاری پولشویی با پیوستن کشورها به
 پالمو پرداخته است.

توصیه شماره ۲۴ قانون‌گذاری برای مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم را مورد تأکید قرار داده است. همچنین توصیه شماره ۳۶ الزام پیوستن کشورها به این معاهده و اجرای کامل آن را مورد توجه قرار داده است.

بند سوم: مخاطرات حقوقی امنیتی الحاق به FATF

- عضویت و یا همکاری با گروه ویژه اقدام مالی مخاطرات زیر را در پی خواهد داشت:
۱. جرم‌انگاری تأمین مالی تروریسم، تأمین مالی افراد و سازمان‌های تروریستی و تعیین آنها به عنوان جرائم منشا پولشویی (توصیه شماره ۵)^۵
 ۲. مقابله با تأمین مالی تروریسم بر اساس قطعنامه‌های شورای امنیت و فصل هفتم منشور ملل متحد (توصیه شماره ۶)^۶
 ۳. نگهداری سوابق معاملات داخلی و بین‌المللی حداقل به مدت ۵ سال (توصیه شماره ۱۱)^۷
 ۴. جمع‌آوری اطلاعات کافی درباره موسسات یا بانک کارگزار و حساب‌های کارگزاری مورد استفاده مستقیم اشخاص ثالث (توصیه شماره ۱۳)^۸
 ۵. الزام کشورها بر نظارت دقیق اشخاص حقوقی و حقیقی که خدمات مربوط به انتقال پول یا ارز را انجام می‌دهند. (توصیه شماره ۱۴)^۹
 ۶. الزام کشورها به پیگرد و معاضدت قضایی در استرداد مجرمین مرتبط با تأمین مالی تروریسم (توصیه شماره ۳۷)^{۱۰}
 ۷. تحریم خودکار علیه افراد و نهادهای ایرانی، شامل ۱۷۸ فرد و نهاد
 ۸. تسریع پرونده‌سازی علیه ایران برای بازگشت پذیری تحریم‌ها
 ۹. همکاری با FATF ایران را در نهایت مجبور به پذیرش برجام منطقه‌ای و برجام موشکی (برجام ۲ و ۳) می‌نماید.
- خطرات همکاری بانک مرکزی ایران با گروه کاری اقدام مالی، در دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند:
۱. خطر نفوذ اطلاعاتی و دسترسی به اطلاعات تراکنش‌های مالی نظام بانکی ایران
 ۲. خطر همکاری اطلاعاتی و قضایی نظام بانکی ایران با این گروه در جهت تحدید فعالیت‌های نیروهای مقاومت در منطقه

گفتار دوم: کنوانسیون پالرمو

مخاطرات پیوستن به این کنوانسیون شامل موارد زیر است:

۱. ارجاع اختلاف در تفسیر یا اجرای کنوانسیون به داوری یا دیوان بین المللی دادگستری؛ بند ۲ ماده ۳۵^{۱۱}
۲. الزام ایران به همکاری در زمینه‌ی استرداد، معاضدت قضایی و همسوگرایی قوانین کیفری داخلی؛ مواد ۱۵، ۱۶^{۱۲} و ۱۸^{۱۴}
۳. مغایرت و عدم تطابق در تعریف و ماهیت «تروریسم» از منظر ایران و دولت‌های غربی؛ ماده ۲^{۱۵}
۴. تعهد به جرم‌انگاری پولشویی کشورهای عضو (بانک‌ها و مؤسسات مالی غیر بانکی)؛ ماده ۵^{۱۶}
۵. تعهد به جرم‌انگاری پولشویی کشورهای عضو (بانک‌ها و مؤسسات مالی غیر بانکی) در ماده ۵ کنوانسیون در تقابل آشکار با اصل ۱۵۲ و ۱۵۳ قانون اساسی
- اصل ۱۵۲ قانون اساسی: سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرتهای سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیرمحابر استوار است.
- اصل ۱۵۳ قانون اساسی: هر گونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، ارتش و دیگر شؤون کشور گردد ممنوع است.
۶. تعهد دولت‌های عضو مبنی بر مشارکت در جرم‌انگاری گروه مجرمانه سازمان‌یافته، تطهیر عواید حاصل از جرم، پولشویی و فساد؛ ماده ۶^{۱۷}
۷. لزوم ترمیم و بازنگری قوانین و فرآیندهای کیفری ایران با انتظارات کنوانسیون؛ ماده ۷^{۱۸}
۹. مغایرت بند ۲ ماده ۳۵ کنوانسیون با اصل ۷۷ قانون اساسی: ارجاع اختلاف در تفسیر یا اجرای کنوانسیون به داوری یا دیوان بین المللی دادگستری بدون تصویب مجلس شورای اسلامی
- اصل ۷۷ قانون اساسی: «عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادهای و موافقت‌نامه‌های

بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.»
 ۱۰. الزام ایران به همکاری در زمینه استرداد، معاضدت قضایی مجرمین (تروریستی) و همسوگرایی قوانین کیفری داخلی؛ مواد ۱۵، ۱۶ و ۱۸ که مغایر با حمایت از رهبران و جبهه مقاومت است
 ۱۱. مغایرت و عدم تطابق در تعریف و ماهیت «تروریسم» از منظر ایران و دولت‌های غربی؛ ماده ۲ کنوانسیون

بند اول: نظر شورای نگهبان

۱. در بند ۱ ماده ۳ متن ارسالی، پس از بیان جزء (ب)، قیودی^{۱۹} ذکر گردیده است که مختص به این جزء بوده و دامنه شمول معاهده را نسبت به این بند مقید می‌سازد. بررسی متن اصلی معاهده گویای این امر است که قیود مذکور به هر دو جزء اختصاص داشته که از این حیث دامنه شمول این معاهده به این طریق دچار خدشه می‌گردد.
 ۲. اطلاق بند یک^{۲۰} ماده ۱۴، نسبت به مواردی که شرعاً مصارف دیگری دارد، اشکال دارد.

۳. واژه «پروتکل» در ماده ۳۷، مغایر اصل ۱۵ قانون اساسی شناخته شد.
 اصل پانزدهم قانون اساسی: «زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد ولی استفاده از زبان‌های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.»

بند دوم: نظرات مجمع تشخیص مصلحت نظام

نظر به اینکه ارائه و افشای اطلاعات مالی و اقتصادی در شرایط تحریم، آسیب‌پذیری کشور را افزایش می‌دهد، بنابراین جزء (ب)^{۲۱} بند (۱) ماده (۷)، بند (۱) ماده (۱۳)، بندهای (۳)^{۲۲} و (۵)^{۲۴} ماده (۱۵) و همچنین مواد (۱۶)^{۲۵} و (۱۸)^{۲۶} کنوانسیون مذکور، مغایر با بند (۲۲) سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی تشخیص داده شد.

بند ۲۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی: دولت مکلف است برای تحقق

سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه‌ی امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:

- شناسایی و بکارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب.

- رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن.

- مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند،

فعال، سریع و به هنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی.

تذکر: مصوبه مجلس شورای اسلامی دارای ابهاماتی به شرح ذیل است که امکان سوءاستفاده از آنها علیه امنیت و منافع ملی وجود دارد. از این حیث پس از رفع ابهامات توسط مجلس شورای اسلامی امکان اظهارنظر وجود خواهد داشت.

۱. باتوجه به مفاد ماده (۳۵) ^{۲۷} کنوانسیون و ماده (۱۹) ^{۲۸} کنوانسیون وین، امکان پذیرش قطعی شروط پنج‌گانه مصوب مجلس شورای اسلامی مندرج در ماده واحده نامعلوم بوده و مبهم می‌باشد.

۲. مصادیق و عناوین مجرمانه در مواد (۲) ^{۲۹}، (۳) ^{۳۰}، (۵) ^{۳۱}، (۶) ^{۳۲}، (۸) ^{۳۳} و (۲۳) ^{۳۴} مبهم می‌باشد.

۳. مرجع تفسیر و تشخیص در شروط پنج‌گانه مجلس شورای اسلامی و مواد (۲)، (۳)، (۴) ^{۳۵}، (۶) و (۳۵) ^{۳۶} کنوانسیون نامعلوم بوده و ابهام دارد.

۴. مصادیق پیشگیری، تحقیق و پیگرد در بند (۱) ماده (۳) نامعلوم و مبهم می‌باشد.

همچنین متن دومین نامه رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام به دبیر شورای نگهبان که سه روز پس از نامه اول و در روز ۲۰ تیرماه ۱۳۹۷ ارسال شده و بخش دیگری از مغایرت‌های مصوبه مجلس با سیاست‌های ابلاغی رهبر انقلاب را اعلام کرده، به شرح زیر است؛

«پیرونامه شماره ۹۹۰۰/۹۷۴۱ مورخ ۱۳۹۷/۴/۹ و در اجرای مقررات نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، ابلاغیه‌های مورخ ۱۳۸۴/۶/۱۵ و ۱۳۹۲/۱۲/۲۴ مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و در چارچوب اقدامات

مصرح در ماده هفت مقررات مذکور، نظر هیأت عالی نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام در جلسه مورخ ۱۳۹۷/۴/۱۶ در مورد لایحه الحاق ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی (کنوانسیون پالمو) به شرح ذیل ابلاغ می‌گردد:

۱. اگرچه مجلس شورای اسلامی تلاش نموده است در بند ۱ ماده واحده با ملاک قرار دادن تفسیر جمهوری اسلامی از کنوانسیون، موارد سوءاستفاده‌های محتمل علیه جمهوری اسلامی را سد نماید، اما به دلیل اینکه بیانیه تفسیری فاقد ارزش حقوقی است، امکان اینکه ایران بتواند مفاد کنوانسیون را برابر قوانین و مقررات داخلی خود تفسیر نماید، نیست بلکه حتی موظف است قوانین و مقررات خود را اصلاح نماید و لذا با بند ۴ سیاست‌های کلی امنیت ملی در حوزه دفاعی (حراست از منافع حیاتی کشور در خارج) و بند ۲/۲ در حوزه خارجی (تکیه بر استقلال حقوقی کشور) و بند ۸ حوزه خارجی (تأمین منافع ملی و مقابله یا مداخله در امور داخلی کشور) مغایر است.

۲. پذیرفتن ارجاع به داوری یا دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص تفسیر یا اجرای مفاد کنوانسیون مغایر با اصل حاکمیت ملی و مداخله در امور کشور و حاکمیت بیگانگان خواهد بود. لذا با مواد و بندهای ذیل بند ۸ حوزه خارجی (تأمین منافع ملی و مقابله با مداخله در امور کشورها) و بند ۲ سیاست‌های کلی امنیت ملی در حوزه اقتصادی (جلوگیری از حاکمیت بیگانگان و نیروهای معاند) مغایرت دارد. لازم به ذکر است رعایت مفاد اصل ۱۳۹ قانون اساسی، مذکور در بند ۲ ماده واحده، مربوط به اموال عمومی و دولتی نمی‌شود.

۳. اگرچه مجلس شورای اسلامی در بند ۴ اعلام نموده است این کنوانسیون خدش‌های بر حق مشروع و پذیرفته شده ملت‌ها یا گروه‌های تحت سلطه وارد نخواهد نمود، اما این شرط با توجه به درخواست برنامه اقدام FATF که از جمهوری اسلامی خواسته است این استثناء را در قانون مربوطه حذف نماید، بی‌اثر است؛ لذا گروه‌های مبارز به عنوان گروه‌های مجرم سازمان یافته تلقی خواهند شد. بنابراین با بند ۱۰ حوزه خارجی مبنی بر (حمایت از جریان‌ات اصیل اسلامی و نیروهای حامی انقلاب اسلامی) مغایر است.

۴. بند ۵ مصوبه مجلس در خصوص اینکه پذیرفتن کنوانسیون به معنای شناسایی رژیم اشغالگر صهیونیستی نخواهد بود، کفایت لازم را ندارد و باید تصریح گردد که هیچ‌گونه معاضدت حقوقی یا پاسخ به سؤال یا هرگونه تعامل دیگری با رژیم صهیونیستی انجام نخواهد گرفت و از این جهت بند ۴ حوزه خارجی (مقابل با رژیم صهیونیستی و جلوگیری از نفوذ آن در منطقه و کشورهای اسلامی و نهادهای بین‌المللی و جهان) را پوشش نمی‌دهد.

۵. این کنوانسیون و سایر بندهای مورد درخواست گروه FATF در جهت شناسایی دقیق فعالیت‌های اقتصادی اشخاص حقیقی و حقوقی صورت می‌گیرد که در مرحله بعد مورد هدف تحریم و فشار دشمن قرار گیرند در حالی که در شرایط تحریم پذیرش تعهدات مندرج در این کنوانسیون و شروط گروه اقدام FATF به معنای تسلیم شدن در برابر خواست‌های مخرب نظام سلطه در حوزه اقتصادی خواهد بود و توان کشور را در دور زدن تحریم‌ها و کار با اشخاص حقیقی و حقوقی که بایستی کلی به دور از چشم بیگانگان صورت گیرد را دچار خدشه می‌سازد و از این جهت با بند ۳ حوزه اقتصادی سیاست‌های کلی امنیت ملی (رعایت تناسب تعهدات خارجی با توانمندی‌های اقتصادی کشور) مغایر است.»

گفتار سوم: کنوانسیون مریدا

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد در تاریخ ۱۳۸۴/۷/۱۱ در صحن علنی مجلس مورد تصویب قرار گرفت که مخاطرات و چالش‌های حقوقی ذیل را به همراه دارد:

۱. عدم تطابق جرائم جدید بررسی شده در این کنوانسیون با نظام کیفری

ایران

۲. الزام ایران به جرم‌انگاری جرائم کیفری جدید کنوانسیون و همسوگرایی با

مفاد کنوانسیون از قبیل ارتشاء

۳. قدیمی و سنتی بودن برخی موازین داخلی که با تحولات اجتماعی و

اقتصادی اخیر ایران تجانسی ندارد.

۴. لزوم بازنگری و تجدید نظر در قوانین جزایی حاکم بر مفاسد اقتصادی

۵. ضرورت تأسیس نهادهای مستقل ملی برای مبارزه با فساد در جهت

تطبیق با کنوانسیون مریدا

۶. تسری دادن جرم ارتشاء به بخش خصوصی و گسترش دامنه آن مطابق با

ماده ۲۱ کنوانسیون

لیک بونوات، نماینده‌ی وقت دفتر سازمان ملل متحد برای مبارزه با مواد

مخدر و جرم در تهران، صراحتاً از چهار عنصر مهمی که می‌توانند به‌وسیله آن

به هدفشان که تسلطشان بر کشورها است دست یابند در این کنوانسیون نام

می‌برد: (مجموعه مقالات همایش کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با

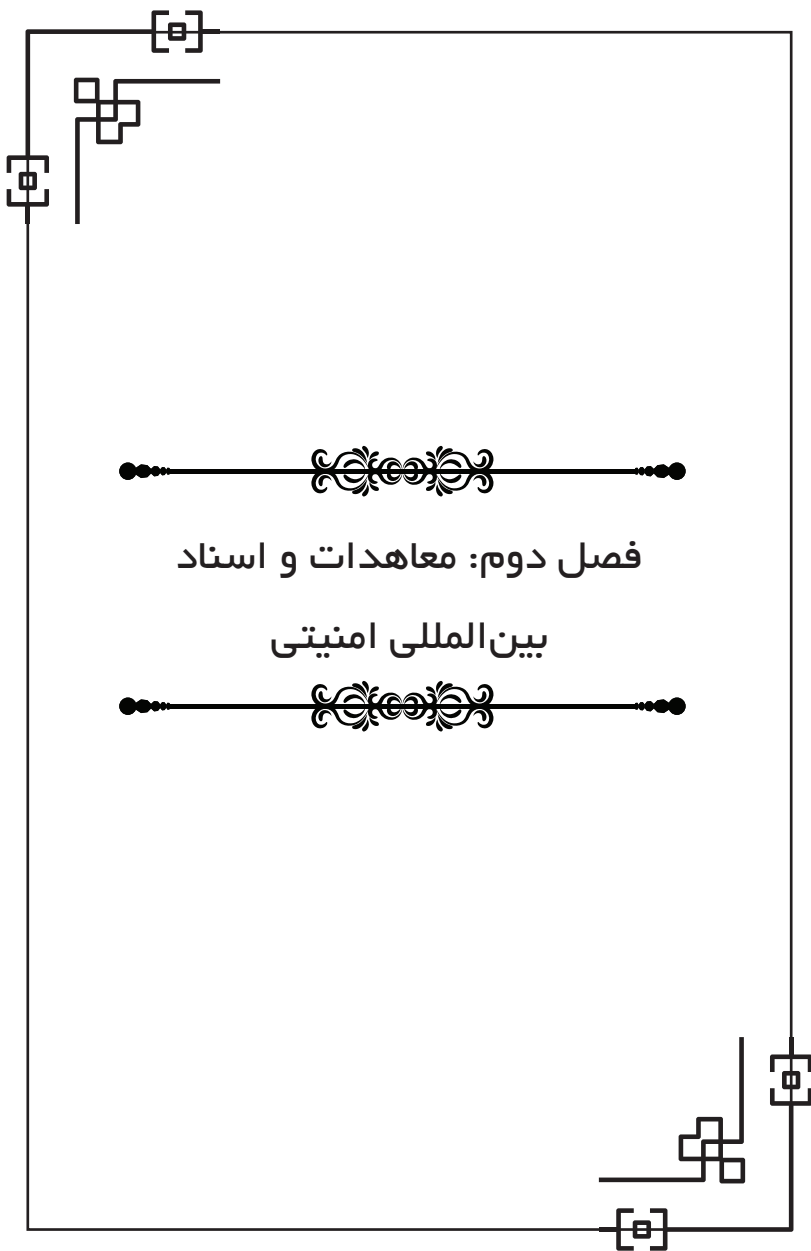
فساد، ۱۳۹۵: ۲۰)

۱. جرم‌انگاری

۲. ابزارهای حقوقی لازم‌الاجرا

۳. جبران خسارت

۴. همکاری‌های جهانی

فصل دوم: معاهدات و اسناد

بين المللى امنيتى

گفتار اول: کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم cft

متن کنوانسیون سه تعهد عمده را برای کشورهای عضو ایجاد می‌کند که عبارتند از:

الف) جرم‌انگاری تأمین مالی اعمال تروریستی در قوانین جزایی (موضوع مواد ۲، ۳ و ...)

ب) همکاری گسترده با سایر کشورهای عضو و اراده معاضدت قضایی در موضوعات مربوط به کنوانسیون (موضوع مواد ۶، ۷، ۸، ۱۰ و ۱۱)

ج) وضع مقررات و الزامات مربوط به ایفای نقش مؤسسات مالی در کشف و گزارش‌دهی موارد تأمین مالی اعمال تروریستی (ماده ۱)

همچنین در متن کنوانسیون مخاطراتی نیز وجود دارد:

۱. تعریف موسع کنوانسیون از پدیده تروریسم بسیار عام بوده و گستره بسیار وسیعی از اقدامات را در برمی‌گیرد و علی‌القاعده اقدامات آزادی‌بخش و ضد تبعیض همانند آنچه در فلسطین اشغالی روی می‌دهد و یا از سوی حزب‌الله در لبنان به وقوع می‌پیوندد، را نیز در بر می‌گیرد.

۲. ماده ۴ دولت‌ها را ملزم به تدوین قوانین مرتبط با تأمین مالی تروریسم نموده است که در تقابل با قسمت‌های چهارگانه ماده ۱ قانون تأمین مالی تروریسم است.

۳. ماده ۶ کنوانسیون به عدم تفاوت بین افراد و گروه‌های که اعمالی را مغایر

با متن کنوانسیون مرتکب می‌شوند می‌پردازد که تا حدی در تقابل با ماده ۳۶ و ۳۷ قانون مجازات اسلامی ایران است که صحبت از جرائم تعزیری و حدی می‌کند و اساساً بین افراد مرتکب جرم تفاوت قائل می‌شود.

۴. با توجه به عضویت ایالات متحده آمریکا و برخی کشورهای عضو اتحادیه اروپا در این کنوانسیون و همچنین برخورداری آمریکا و برخی از دولت‌های اروپایی از امتیاز عضویت دائم در شورای امنیت سازمان ملل و درعین حال تأکید بر تروریست بودن برخی افراد حقیقی، سازمان‌ها و نهادهای آزادی‌بخش همچون حزب‌الله در فهرست گروه‌ها و افراد تروریستی و اتهام سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران به تأمین و پشتیبانی این گروه‌ها، به نظر می‌رسد ایران پس از پیوستن به کنوانسیون مذکور، طبق تعهد نوع دوم خود یعنی در قالب همکاری گسترده با کشورهای عضو باید به تحریم مالی و مبارزه با تأمین مالی گروه‌های اعلام شده مبادرت ورزد که این خود تهدیدی علیه زیرساخت‌های امنیتی، ملی و بین‌المللی کشور است.

نکته: با توجه به موارد فوق به نظر می‌رسد پیوستن ایران به کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم، مسیر اعمال فشار دولت‌های متخاصم را علیه کشور هموارتر می‌کند و در این چارچوب، پذیرش این تعهد بین‌المللی، گروه‌های فعال داخلی کشور را بیش از پیش در معرض آسیب قرار می‌دهد. در واقع با وجود آن‌که اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون ۱۹۹۹ می‌توانند ظرفیت خوبی برای مقابله با تروریسم فراهم آورند، اما با توجه به ابهام مفهومی اصطلاح تروریسم و غلبه گرایش و تفسیر دولت‌های غربی از آن در فضای بین‌المللی، نمی‌تواند در وضعیت فعلی گره‌گشای مبارزه حقیقی با تروریسم در جهان باشد.

بند اول: نظر شورای نگهبان

۱. در بند ۲ ماده واحده، اطلاق آن نسبت به مواردی که طرف مقابل، شرط را قبول ندارد و یا شرط، خلاف مقتضای کنوانسیون می‌باشد، خلاف موازین شرع و مغایر با بند ۱۶ اصل ۳ قانون اساسی شناخته شد. بندهای ۳، ۴ و ۵ ماده واحده